

УДК 657

*Ольга Петрицька***МІСЦЕ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ У ФОРМУВАННІ
ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА***Ольга Петрицькая***МЕСТО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА
В ФОРМИРОВАНИИ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ***Olha Petrytska***PLACE OF STRATEGIC FINANCIAL ANALYSIS IN THE FORMATION
OF FINANCIAL STRATEGY OF ENTERPRISE**

Розглянуто сутність фінансової стратегії, етапи її розроблення, основні завдання, які вона вирішує. Досліджено роль та значення фінансової стратегії у загальній стратегії підприємства. Обґрунтовано важливість формування фінансової стратегії для успішного функціонування вітчизняних підприємств. Обґрунтований підхід до процесу проведення стратегічного фінансового аналізу – важливого етапу формування фінансової стратегії підприємства. Особливістю здійснення стратегічного фінансового аналізу є те, що він є прогностичним, тобто оцінює перспективний стан фінансового потенціалу підприємства під впливом можливих змін окремих чинників та умов, і таким чином відіграє значну роль у формуванні фінансової стратегії підприємства. Автор підкреслює, що, стратегічний фінансовий аналіз є найбільш складною підсистемою аналітичної роботи, в процесі якої необхідно виявити стратегічні фінансові можливості розвитку підприємства, а також визначити стратегічні параметри його фінансового потенціалу. Теоретичне дослідження основ стратегічного фінансового аналізу важливе з точки зору можливості застосування його методики в практичній діяльності господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: фінансова стратегія, стратегічний фінансовий аналіз, планування, фінансове середовище.

Рассмотрены сущность финансовой стратегии, этапы ее разработки, основные задачи, которые она решает. Рассмотрены роль и значение финансовой стратегии в общей стратегии предприятия. Обоснована важность формирования финансовой стратегии для успешного функционирования отечественных предприятий. Обоснован подход к процессу проведения стратегического финансового анализа – важного этапа формирования финансовой стратегии предприятия. Особенностью осуществления стратегического финансового анализа является то, что он является прогностичным, то есть оценивает перспективное состояние финансового потенциала предприятия под влиянием возможных изменений отдельных факторов и условий, и таким образом играет значительную роль в формировании финансовой стратегии предприятия.

Ключевые слова: финансовая стратегия, стратегический финансовый анализ, планирование, финансовая среда.

In the article the essence of financial strategy, stages of its development, the main tasks that it solves. The role and importance of financial strategies in the overall business strategy. The importance of formation of financial strategy for the successful operation of domestic enterprises. Based approach to the process of strategic financial analysis of an important phase of development of financial strategy of the company. The feature of the strategic financial analysis is that it is predicted, that estimates the potential long-term financial condition of the enterprise under the influence of possible changes in certain factors and conditions, and thus plays a significant role in shaping the financial strategy of the company.

Key words: financial strategy, market analysis, planning, financial environment.

JEL Classification: G 30

Постановка проблеми. Сьогодні все більше підприємств визнають потребу в перспективному управлінні фінансовою діяльністю на основі наукових методик передбачення її напрямків, адаптації до загальних цілей розвитку підприємства й умов зовнішнього середовища. Ефективним інструментом перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства є фінансова стратегія. Поглиблення ринкових перетворень, розвиток інтеграційних процесів і зростання мінливості чинників зовнішнього фінансового середовища обумовлюють формування такої фінансової стратегії, від якої залежить здатність підприємства ефективно реалізовувати економічний потенціал, використовувати свої фінансові ресурси, визначити тенденції розвитку фінансового стану та перспективні фінансові можливості. Проблема розробки ефективної фінансової стратегії в сучасних умовах господарювання є досить важливою й актуальною. Вихідним пунктом у розробленні фінансової стратегії підприємства є стратегічний фінансовий аналіз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розвиток стратегій зробили зарубіжні вчені: І. Ансофф, О. Віханський, А. Градов, Б. Карлофф, М. Портер, А. Стрікланд, А. Томпсон та інші.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Серед найбільш вагомих сучасних досліджень проблем формування фінансового потенціалу і фінансових стратегій підприємств є праці таких українських науковців: М. Білик, Г. Блакита, А. Воронкова, С. Оборська, Г. Партин, А. Череп, З. Шершньова та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз та критична оцінка теоретичних положень розроблення фінансової стратегії підприємства показали недостатню чіткість визначення ролі стратегічного фінансового аналізу у формуванні фінансової стратегії підприємства.

Мета статті – розглянути місце стратегічного фінансового аналізу у формуванні фінансової стратегії підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стратегія підприємства посідає одне із головних місць у стратегічному наборі підприємства, який являє собою систему стратегій різного типу, що формується та розробляється підприємством на визначений період з урахуванням специфіки функціонування і розвитку цього підприємства з метою досягнення поставлених цілей. Розроблення фінансової стратегії – це галузь фінансового планування. Перспективне фінансове планування, визначаючи найважливіші показники, пропозиції та темпи розширеного відтворення, є основною формою реалізації головних цілей підприємства. Недосконалість процесу стратегічного фінансового планування і, відповідно, прийняття економічно необґрунтованих стратегічних рішень в умовах кризової економіки призводить до таких явищ, як зниження темпів розширення обсягів господарської діяльності, розриву господарських зв'язків тощо. Перспективне планування включає розроблення фінансової стратегії підприємства та прогнозування його фінансової діяльності.

Фінансова стратегія являє собою визначення довгострокової мети фінансової діяльності підприємства, вибір найбільш ефективних способів і шляхів їх досягнення. Вона охоплює всі форми фінансової діяльності підприємства: оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну політику.

Головними завданнями фінансової стратегії є:

- визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;
- визначення перспективних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;
- фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;
- вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;
- розроблення способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств [1].

Як складова частина загальної стратегії економічного розвитку, фінансова стратегія має узгоджуватися з цілями та напрямками останньої. У свою чергу, фінансова стратегія справляє суттєвий вплив на загальну економічну стратегію підприємства. Зміна ситуації на макrorівні та на фінансовому ринку спричиняє коригування як фінансової, так і загальної стратегії розвитку підприємства.

Необхідність виокремлення фінансової складової під час створення загальної економічної стратегії визначається:

- диверсифікацією діяльності великих підприємств щодо охоплення ними різних ринків, у тому числі фінансових;
- потребами в пошуку джерел фінансування стратегічних проектів і усього комплексу стратегічної виробничо-господарської поведінки;
- наявністю єдиної для всіх господарюючих суб'єктів кінцевої мети під час вибору стратегічних орієнтирів максимізації фінансового ефекту тощо.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

За ринкових умов господарювання фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Фінансова стратегія як частина загальної концепції розвитку підприємства має такі характеристики:

- забезпечує охоплення всіх основних напрямків розвитку фінансової діяльності і фінансових відносин підприємства;
- формує специфічні фінансові цілі довгострокового розвитку підприємства;
- орієнтує на вибір найбільш ефективних напрямків досягнення фінансових цілей підприємства;
- враховує та адекватно реагує на зміни зовнішніх умов фінансової діяльності підприємства;
- сприяє адаптації до змін умов зовнішнього середовища через коректування напрямків формування і використання фінансових ресурсів підприємства [2].

Фінансова стратегія передбачає визначення довгострокових цілей фінансової діяльності та вибір ефективніших способів їх досягнення. Цілі фінансової стратегії мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку та спрямовуватися на максимізацію прибутку та ринкової вартості підприємства. За розробки фінансової стратегії слід враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності підприємства. Всебічно враховуючи фінансові можливості підприємств, об'єктивно оцінюючи характер внутрішніх та зовнішніх факторів, фінансова стратегія забезпечує відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, які склалися на ринку товарів і фінансовому ринку.

Етапами процесу розроблення та реалізації фінансової стратегії економісти вважають такі: 1) визначення загального періоду формування фінансової стратегії; 2) дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища; 3) оцінювання сильних та слабких сторін підприємства; 4) комплексне оцінювання стратегічної фінансової позиції підприємства; 5) формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства; 6) розроблення цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності; 7) прийняття основних стратегічних фінансових рішень; 8) оцінювання розробленої фінансової стратегії; 9) забезпечення реалізації фінансової стратегії; 10) організація контролю за реалізацією фінансової стратегії [3].

Загалом фінансову стратегію можна визначити як одну з найважливіших функціональних стратегій підприємства, що забезпечує усі основні напрямки розвитку його фінансової діяльності і фінансових відносин за допомогою формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягненні, адекватного корегування напрямків формування і використання фінансових ресурсів у разі зміни умов зовнішнього середовища.

Основою для розробки фінансової стратегії є стратегічний фінансовий аналіз, який полягає у визначенні впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на результативність здійсненні фінансової діяльності підприємства з метою виявлення особливостей і можливих напрямків його розвитку в перспективному періоді.

Стратегічний фінансовий аналіз є найбільш складною підсистемою аналітичної роботи, у процесі якої необхідно виявити стратегічні фінансові можливості розвитку підприємства, а також визначити стратегічні параметри його фінансового потенціалу.

Мета стратегічного фінансового аналізу полягає у формуванні множини альтернатив для прийняття стратегічних рішень, які забезпечать конкурентні переваги досліджуваного об'єкта та його прибутковість у довгостроковій перспективі з максимальним використанням потенціалу підприємства та змін у зовнішньому середовищі на свою

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

користь. Складність і важливість цього етапу аналітичної роботи обумовлює необхідність комплексного визначення та систематизації об'єктів такого аналізу з метою структуризації процесу його проведення. До об'єктів стратегічного фінансового аналізу належать домінантні сфери (напрями) стратегічного фінансового розвитку підприємства, розділені на окремі сегменти, що характеризують особливості й результати фінансової діяльності підприємства у заданих напрямках.

Основою проведення стратегічного аналізу є вивчення впливу на господарську діяльність підприємства окремих чинників і умов середовища його функціонування. Під фінансовим середовищем функціонування підприємства розуміється система умов і чинників, що впливають на організацію, формні результати його фінансової діяльності. Залежно від характеру впливу окремих факторів, а також можливостей їх контролю з боку підприємства у процесі здійснення фінансової діяльності у складі загального фінансового середовища виділяють окремі його види: зовнішнє фінансове середовище непрямого впливу; зовнішнє фінансове середовище безпосереднього впливу; внутрішнє фінансове середовище.

Роль фінансового аналізу в системі управління підприємством визначається його перевагами, які дають змогу: створити інформаційну базу для прийняття стратегічних рішень на основі оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища; зменшити негативний вплив змін зовнішнього та внутрішнього середовища на результати діяльності підприємства; швидко реагувати на зміни та вносити відповідні корективи до стратегії, яка реалізується на цьому етапі діяльності господарюючого суб'єкта; визначити необхідний рівень потенціалу підприємства та дію чинників зовнішнього середовища, які у поєднанні дають змогу досягнути його стратегічних цілей.

Стратегічний фінансовий аналіз ґрунтується на застосуванні спеціальних методів аналітичного дослідження, таких як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SNW-аналіз, портфельний аналіз, метод сценаріїв, експертний аналіз, а також доповнюється комплексним аналізом фінансового стану підприємства.

Найбільш універсальним та широко застосовуваним методом є SWOT-аналіз, який включає аналіз можливостей і загроз зовнішнього середовища, а також сильних і слабких сторін внутрішнього середовища підприємства. У науковій літературі наводяться різні інтерпретації проведення SWOT-аналізу. Однак методологія його здійснення для цих підходів єдина – вона ґрунтується на складанні матриці сильних і слабких сторін у діяльності організації, а також можливостей і загроз, що можуть визначитися зміною факторів зовнішнього середовища. Встановлення зв'язків між найбільш впливовими слабкими і сильними сторонами організації, загрозами і можливостями зовнішнього середовища – заключний етап процесу SWOT-аналізу. Для встановлення взаємозв'язків будується матриця SWOT-аналізу [4].

У процесі проведення аналізу зовнішнього фінансового середовища необхідно визначати вплив факторів цього середовища на базові елементи стратегічних можливостей підприємства. До елементів стратегічних можливостей відносяться фінансові ресурси, активи підприємства, фінансова збалансованість, тощо. Сильні або слабкі позиції підприємства визначаються у процесі оцінювання його внутрішнього середовища за тими самими базовими елементами. Співставлення внутрішніх сильних та слабких сторін із зовнішніми загрозами та можливостями сприяє вибору відповідної стратегічної альтернативи.

Підсумовуючи вищезазначене, можна виділити такі етапи здійснення стратегічного фінансового аналізу: аналіз зовнішнього фінансового середовища непрямого впливу; аналіз зовнішнього фінансового середовища прямого впливу; аналіз внутрішнього фі-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

нансового середовища; комплексне оцінювання стратегічної фінансової позиції підприємства, вибір стратегічної альтернативи.

Особливістю здійснення стратегічного фінансового аналізу є те, що він є прогнозним, тобто оцінює перспективний стан фінансового потенціалу підприємства під впливом можливих змін окремих чинників та умов, і таким чином відіграє значну роль у формуванні фінансової стратегії підприємства.

Висновки і пропозиції. Стратегічним фінансовим аналізом є процес вивчення впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на результативність здійснення фінансової діяльності підприємства з метою виявлення особливостей і можливих напрямів її розвитку в перспективному періоді, тобто розроблення фінансової стратегії підприємства. Кінцевим продуктом стратегічного фінансового аналізу є модель стратегічної фінансової позиції підприємства, яка всесторонньо й комплексно характеризує передумови й можливості його фінансового розвитку в розрізі кожної зі стратегічних домінуючих сфер фінансової діяльності. Теоретичне дослідження основ стратегічного фінансового аналізу важливе з погляду можливості застосування його методики в практичній діяльності господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел

1. *Фінанси підприємств* : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 5-те вид., переробл. та доповн. – К. : КНЕУ, 2005. – 546 с.
2. *Сімонова В. С.* Еволюція категорій «стратегія» та «стратегічне управління» / В. С. Сімонова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 5. – С. 117–121.
3. *Бланк И. А.* Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр Эльга, 2004. – 711 с.
4. *Гордієнко П. Л.* Стратегічний аналіз : навчальний посібник / П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.

References

1. Poddierohin, A.M., Bilyk, M.D., Buriak, L.D. et al. (2005) *Finansy pidprijemstv [Finance companies]* (5nd ed., rev.). Kyiv: KNEU (in Ukrainian).
2. Simonova, V. S. (2006) *Evoliutsiia katehorii «strategie» ta «strategiehne upravlinnia» [Evolution categories of “strategy” and “strategic management”]. Aktualni problemy ekonomiky – Recent economic problems*, no. 5, pp. 117–121 (in Ukrainian).
3. Blank, I.A. (2004) *Finansovaia strategiia predpriatiia [The financial strategy of the enterprise]*. Kiev: Center Nick Elga (in Russian).
4. Hordiienko, P.L. (2006) *Strategiehnyi analiz [Strategic analysis]*. Kyiv: Alerta (in Ukrainian).

Петрицька Ольга Станіславівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аудиту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, Україна).

Петрицкая Ольга Станиславовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита, Хмельницкий национальный университет (ул. Институтская, 11, г. Хмельницкий, 29016, Украина).

Petrytska Olha – PhD in Economics, Associate Professor of Department Accounting and Audit, Khmelnytskyi National University (11 Institutska Str., 29016 Khmelnytskyi, Ukraine).

E-mail: olya-2@ukr.net